

 CRNA GORA Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ	
IPARD UPRAVLJAČKO TIJELO	Verzija: 1.0	Strana 1 of 12

ZAPISNIK SA SASTANKA IPARD III ODBORA ZA NADGLEDANJE Sastanak broj 5 Zapisnik sa V sastanka IPARD III odbora za nadgledanje 11. jun 2025. godine - Hotel Ramada, Podgorica
--

I. Lista učesnika (u prilogu Zapisnika):

Sastanku su prisustvovali članovi IPARD III odbora za nadgledanje, kao i predstavnici Evropske komisije i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori (sastanku nijesu prisustvovali članovi Direktorata za ribarstvo – MPŠV, Direktorata za šumarstvo – MPŠV, Direkcije za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji MPŠV, Ministarstva prostornog uređenja, urbanizma i državne imovine, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Fakulteta za turizam i hotelijerstvo - Univerzitet Crne Gore, Nacionalno udruženje vinara i vinogradara Crne Gore, Udruženje „Marikultura“ i „Udruženja proizvođača pastrmke“).

Rezultat:

Kvorum je ispunjen, te je sastanak mogao da bude održan i odluke usvojene (26 članova ili njihovih zamjenika sa pravom glasa je bilo prisutno na sastanku, od ukupno 35 članova sa pravom glasa).

Prilog: Pored kratkog spiska učesnika navedenih u Zapisniku, lista učesnika podijeljena na:

1. Članovi sa pravom glasa (zaključno sa rednim brojem 35)
2. Članovi bez prava glasa (od 1 do 6 druga tabela)
3. Posmatrači (1 do 3 treća tabela)

II. Agenda

Agenda sastanka

AGENDA

Peti sastanak IPARD III odbora za nadgledanje

Datum: Srijeda, 11. jun 2025.

Vrijeme: 10.00h

Mjesto: Hotel Ramada, Podgorica

Redni broj	Predviđeno vrijeme	Sadržaj	Informativno /Potrebna saglasnost/Potrebno odobrenje /Potrebno mišljenje članova IPARD III odbora	Odgovornost
1.	10:00 – 10:10	Otvaranje sastanka; Usvajanje Agende; Informacija o izmjenama Rješenja IPARD III odbora i Usvajanje izmena Poslovnika o radu IPARD III odbora za nadgledanje za Crnu Goru	Potrebno odobrenje	Andrija Delić, Državni sekretar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjednik, Predsjedavajući
2.	10:10 – 10:20	Obraćanje predstavnika Evropske komisije	Informativno	Vincent Cordonnier, zamejnik šefa Jedinice G4 - Susjedstvo, proširenje i pretpristupna pomoć Generalne direkcije za poljoprivredu i razvoj/Evropske komisije
3.	10:20 – 10:30	Obraćanje predstavnika Evropske komisije	Informativno	Zigo Rutkovskis, rukovodilac programa/službenik AGRI.G.4 – Susjedstvo, proširenje i pretpristupna pomoć
4.	10:30– 10:35	Usvajanje zapisnika sa prethodnog Sastanak IPARD odbora za nadgledanje (IMC) (u prilogu dnevnog reda) i informacija o implementaciji odluka donesenih na prethodnom sastanku IPARD III odbora za nadgledanje	Potrebno odobrenje	Andrija Delić, Državni sekretar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjednik, Predsjedavajući
5.	10:35-10:50	Stanje implementacije IPARD III program	Informativno	Andrijana Rakočević, generalna direktorica Direktorata za ruralni razvoj, šefica IPARD Upravljačkog tijela
6.	10:50 - 11:00	Prezentacija o stanju sprovođenja prvih IPARD javnih poziva za Mjeru 7, podmjere 7.1 i 7.2, Mjeru 1 i Mjeru 3	Informativno	Marko Radonjić, generalni direktor Direktorata za plaćanja, šef IPARD agencije

 CRNA GORA Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ	
IPARD UPRAVLJAČKO TIJELO	Verzija: 1.0	Strana 3 of 12

7.	11:00 - 11:15	Izmjene IPARD III programa	Potrebno odobrenje	Miloš Kusovac, načelnik Direkcije za programiranje
8.	11:30 - 11:45	Informacije o reviziji(ama) od strane Revizorskog tijela, uključujući i najnoviju reviziju koju je sproveo Generalni direktorat za poljoprivredu i razvoj (12-16. maj 2025.)	Informativno	Ksenija Barjaktarović, glavna revizorka, rukovodilac Odjeljenja za reviziju programa poljoprivrede i ruralnog razvoja
9.	11:45 - 12:05	Prezentovanje Godišnjeg izvještaja o implementaciji za 2024. godinu i Završnog izvještaja o implementaciji IPARD II program	Potrebno odobrenje	Zoran Irić, načelnik Direkcije za monitoring i evaluaciju IPARD-a Enis Gjokaj, samostalni savjetnik
10.	12:05 – 12:15	Realizacija Godišnjeg plana vidljivosti i komunikacionih aktivnosti — 2025. do juna mjeseca	Informativno	Nina Jakić, načelnica Direkcija za tehničku pomoć i odnose sa javnošću (PR) ruralnog razvoja

11.	12:15 – 13:00	Diskusija		
12.	13:00	Prijedlozi za datum i Agendu za naredni sastanak	Informativno	
	13:00 – 14:30	Ručak		

III. Ishod sastanka IPARD III odbora za nadgledanje

U skladu sa tačkom 1 Agende: Otvaranje sastanka; Usvajanje Agende i usvajanje Poslovnika o radu IPARD III odbora za nadgledanje

- **Andrija Delić**, državni sekretar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjedavajući, otvorio je sastanak i predstavio Agendu i izmjene Poslovnika o radu IPARD III odbora za nadgledanje za Crnu Goru na koju nije bilo primjedbi.

Odluka broj 1

- Agenda i izmjena Poslovnika o radu IPARD III odbora za nadgledanje za Crnu Goru su usvojeni.
- Svi članovi (26) sa pravom glasa, glasali su za.

U skladu sa tačkom 2 Agende: Prezentovanje predstavnika Evropske komisije

- **Vincent Cordonnier**, zamejnik šefa Jedinice G4 - Susjedstvo, proširenje i pretpristupna pomoć Generalne direkcije za poljoprivredu i razvoj/Evropske komisije pozdravio je prisutne članove odbora i posebno istakao na dobre rezultate u implementaciji IPARD II programa i čestitao na uspjehu koji je Crna Gora postigla. Dobra vijest je i da su dozvoljena sredstva za korišćenje budžeta iz IPARD III programa za mjere 1,3 i 7. Drago nam je što smo čuli da su prvi javni pozivi veoma dobro prošli i da je bilo veliko interesovanje. Posebno je skrenuo pažnju na važnost izgradnje funkcionalne administracije, sa posebnim fokusom na IPARD Agenciju, kako bi se osigurala pravovremena i kvalitetna implementacija programa, koja je ključna za uspješan pristup evropskim fondovima. Druga važna poruka koju je uputio jeste da, osim administrativne spremnosti, treba paralelno da se radi i na osposobljavanju poljoprivrednih proizvođača, naročito u kontekstu akreditacije i korišćenja mjere 4. Na kraju svog obraćanja, Vincent Cordonnier je svim učesnicima poželio mnogo uspjeha u daljem radu, izražavajući uvjerenje da će Crna Gora, uz dosadašnji pozitivan trend, uspješno nastaviti sa implementacijom IPARD III programa, čime će dodatno doprinijeti razvoju poljoprivrede i ruralnih područja, kao i približavanju evropskim integracijama.

U skladu sa tačkom 3 Agende: Obraćanje predstavnika delegacije Evropske unije

- **Zigo Rutkovskis**, rukovodilac programa/službenik AGRI.G.4 – Susjedstvo, proširenje i pretpristupna pomoć u svom izlaganju napravio je presjek stanja svih pet zemalja korisnica u implementaciji IPARD II programa nakon četvrtog kvartala 2024. godine, na osnovu čega je dao i procentualnu analizu stanja potrošnje sredstava IPARD programa. Zatim se osvrnuo na implementaciju IPARD III programa i na objavljene javne pozive mjere 1, 3 i 7 i podsjetio da je Crna Gora objavila četiri javna poziva u prethodnoj godini. U svom daljem izlaganju napravio je osvrt na plan akreditacije novih mjera kroz IPARD III program, pogotovo se osvrnuvši na Mjeru 9 za koju se očekuje uskoro akreditacija kroz IPARD III program.
- Zatim je riječ dobio **Razvan Ghitescu**, rukovodilac programa za poljoprivredu i ruralni razvoj u Delegaciji EU, koji je u svom izlaganju dao uporednu analizu svih zemalja korisnica IPARD-a, javne pozive koji su objavljeni i plan objave javnih poziva u 2025. godini. Takođe, napravio je presjek stanja vezano za prethodno finansiranje gdje je maksimalno 30% od 3 posljednje godine; najmanje 50% za prvu ratu; u zavisnosti od raspoloživih budžetskih sredstava i predstavio situaciju potrošnje u svim zemljama korisnicama IPARD -a posle prvog kvartala 2025. godine.

U skladu sa tačkom 4 Agende: Usvajanje zapisnika sa prethodnog sastanka IPARD odbora za nadgledanje (IMC) (u prilogu dnevnog reda) i informacija o implementaciji odluka donesenih na prethodnom sastanku IPARD III odbora za nadgledanje

- **Andrija Delić, državni sekretar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjedavajući,** konstatovao je da je Zapisnik u predviđenom roku poslat svim članovima IPARD III Odbora za nadgledanje i da na predmetni zapisnik nije bilo komentara.

Odluka broj 2

- Zapisnik sa prethodnog sastanka IPARD III odbora za nadgledanje je usvojen.
- Svi članovi (26) sa pravom glasa, glasali su za.

U skladu sa tačkom 5 Agende: Stanje implementacije IPARD III programa

- **Andrijana Rakočević,** generalna direktorica Direktorata za ruralni razvoj, šefica IPARD Upravljačkog tijela, u svom izlaganju predstavila je stanje novih mjera, i informisala prisutne da je za Mjeru 4 pripremljen prvi nacrt kalkulacija i da se kontinuirano radi na poboljšanju dokumenta; za Mjeru 5 je priprema procedura u toku i stvorena je pravna osnova za registraciju LAG-ova u izmenama i dopunama Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju; za Mjeru 6 pripremljen je paket procedura i čeka se eksterna revizija; za Mjeru 9 poslat je zvaničan zahtjev DG AGRI za povjeravanje zadataka sprovođenja budžeta po jednostavnom modelu prenosa za Mjeru 9. Na samom kraju podsjetila je na ex-post evaluaciju IPARD II programa koja je u toku, a čiji se Izvještaj očekuje do sredine avgusta ove godine.

U skladu sa tačkom 6 Agende: Prezentacija o stanju sprovođenja prvih IPARD javnih poziva za Mjeru 7, podmjere 7.1 i 7.2, Mjeru 1 i Mjeru 3

- **Marko Radonjić, generalni direktor Direktorata za plaćanja, šef IPARD Agencije,** u svom izlaganju upoznao je prisutne sa tokom implementacije IPARD III programa i realizacijom četiri javna poziva: Za podmjeru 7.1 pristiglo je 165 prijava u vrijednosti 32.136.006,10 EUR investicija sa PDV-om od čega 17.066.900,71 EUR podrške i 12.800.175,53 EUR podrške EU. Ugovoreno je 74 investicije. Ugovoreni iznos investicija je 12.045.303,70 EUR bez PDV-a, od čega je iznos tražene podrške 7.904.314,86 EUR. U svom daljem izlaganju predstavio je regionalnu raspoređenost ugovorenih investicija, pa je najveći broj ugovorenih aplikacija iz opštine Nikšić, njih 20, zatim iz opštine Mojkovac 18, dok je na trećem mjestu po broju ugovorenih aplikacija opština Kolašin.

U daljem izlaganju informisao je prisutne da je za podmjeru 7.2 pristiglo je 19 aplikacija vrijednosti investicija 522.571,96 EUR sa PDV-om, od čega 280.082,46 EUR podrške. Najveći broj aplikacija je pristigao iz opštine Podgorica - 6 zahtjeva, zatim Nikšić - 5 zahtjeva, dok je iz ostalih opština stigao po jedan zahtjev. Kad govorimo o zastupljenosti sektora, najveći broj aplikacija je pristigao za sektor prerade voća - 8 zahtjeva, zatim prerade grožđa - 5 zahtjeva, dok su iz sektora prerade milijeka stigle 2 aplikacije. Do sada su 4 korisnika odbijena, dok su preostali korisnici, u fazi ispitnog postupka nakon čega će se donijeti konačna odluka o prihvatljivosti zahtjeva.

Za prvi IPARD javni poziv za Mjeru 3 pristiglo je 57 prijava vrijednosti 45.137.625,34 EUR investicija sa PDV-om od čega 22.568.812,67 EUR podrške. Trenutno je ugovoreno 18 projekata, iznos prihvatljivog troška je 14.291.192,46 EUR, od čega bi ukupna podrška iznosila skoro 8 miliona EUR.

Za prvi javni poziv za Mjeru 1 IPARD-a premašena su sva očekivanja administracije. Konačan broj primljenih aplikacija je 695, iznos EU podrške je 36.5 miliona EUR. Nakon završene administrativne kontrole svih zahtjeva radiće se rangiranje i nakon toga ćemo imati precizan podatak koji je iznos prihvatljive podrške, tj. koji je broj korisnika koji će moći biti podržani kroz ovaj javni poziv.

U skladu sa tačkom 7 Agende: Izmjene IPARD III programa

- **Miloš Kusovac**, načelnik Direkcije za programiranje, u svom izlaganju predstavio je sledeće izmjene IPARD III programa verzija 1.3., uzimajući u obzir predloge pojedinih članova IPARD monitoring komiteta, sugestije DG Agri-ja u odnosu na poglavlja 8.1 i 8.2, nalaze Revizijskog tijela, kao i pojedinosti uočene od strane MA i PA koje utiču na efikasniju implementaciju programa. Opšte/tehničke izmjene se odnose na izmjenu naziva ministarstava i pojedinih tijela koja su uključena u implementaciju, kao i na izmjenu teksta pojedinih poglavlja koja se odnose na organsku proizvodnju, tehnička tijela i Nacionalnu mrežu za ruralni razvoj Crne Gore.

Najznačajnije izmjene poglavlja 8.1 i 8.2 su izmijenjena/dopunjena poglavlja koja se odnose na porijeklo roba, te je dodat dio koji se odnosi na neprihvatljive troškove.

Kada je riječ o Mjeri 1 izmjene se odnose na mogućnost finansiranja traktora, odnosno maksimalan budžet za ovaj tip investicije je limitiran na 20% budžeta Mjere 1 u programskog perioda IPARD II i IPARD III programa. Dato je pojašnjenje u dijelu investicije koja se odnosi na obnovljive izvore energije, odnosno obavezu da projekat izgradnje mora da sadrži dio investicije u obnovljive izvore, te da isti u slučaju izgradnje objekta, ne može biti finansiran naknadno, van okvira IPARD projekta. Napravljena je jasna veza sa prihvatljivom mehanizacijom. Dodatno, predložena je izmjena kriterijuma rangiranja, unošenjem kriterijuma stepen razvijenosti lokalnih samouprava, kako bi se prednost dala opštinama koje imaju manji stepen razvijenosti.

Izmjene u dijelu Mjere 3 se odnose na pojašnjenje mogućnosti nabavke opreme i mehanizacije, te pravljenje veze sa neprihvatljivim investicijama. Dodatno, predložena je izmjena kriterijuma rangiranja kako bi se prednost dala opštinama koje imaju manji stepen razvijenosti.

Nakon komunikacije sa predstavnicima EK, predloženo je IPARD monitoring komitetu, da se predlog izmjena koje se odnose na Mjeru 4 ne implementiraju tokom ovih izmjena IPARD III programa, već da budu predmet izmjena po završetku i usvajanju kalkulacija neophodnih za plaćanje krajnjim korisnicima Mjere 4.

Predložena je izmjena koja se odnosi na Mjeru 5, a tiče se usklađivanja maksimalne vrijednosti malih projekata koja je povećana sa postojećih 5.000 € na 10.000 €.

Izmjene koje se odnose na Mjeru 7, tiču se pojašnjenja korisnika podmjere 7.2 (jasno razlučenje kapaciteta prerade), dodatno u dijelu podmjere 7.1 je pojašnjen kriterijum maksimalnog kapaciteta broja gostiju u objektu koji je predmet investicije, dok je kao i u ostalim mjerama predložena dopuna kriterijuma rangiranja kako bi se dala prednost manje razvijenim opštinama.

Izmjene je predložio i **Vučko Pešić, predsjednik Udruženja seoskih domaćinstava „Turizam na selu“**, koji je imao komentare koji su se odnosili na mogućnost nabavke vozila sa termokingom i mogućnost nabavke kombajna u sklopu Mjere 1, potrebe da se opredijeli više sredstava za nabavku traktora od predviđenih 20 % budžeta IPARD II i IPARD III programa. Takođe, gospodin Pešić je predložio drugačiju raspodjelu bodova kao i dodatne kriterijume kako bi se favorizovali mladi poljoprivrednici, poljoprivredni osiguranici i podržao predlog dodatnih bodova za manje razvijene opštine.

Predstavnici Upravljačkog tela IPARD-a i Evropske komisije odgovorili su na komentare u vezi sa nabavkom traktora, vozila i kombajna, objašnjavajući razloge za prag od 20% za traktore, dok su članovi predlog koji se odnosi na kriterijume rangiranja prihvatili.

Gospodin Pešić je dostavio predlog izmjena u pisanoj formi, te će zvanična matrica izmjena biti izmijenjena u skladu sa postignutim dogovorom i kao takva proslijeđena na usvajanje EK, budući da je predlog izmjena usvojen na IPARD monitoring komitetu bez glasova protiv.

Odluka broj 3

- Izmjene IPARD III programa su usvojene (uz napomenu da će se usaglasiti predložene izmjene).
- Svi članovi (26) sa pravom glasa, glasali su za.

U skladu sa tačkom 8 Agende: Informacije o reviziji(ama) od strane Revizorskog tijela, uključujući i najnoviju reviziju koju je sproveo Generalni direktorat za poljoprivredu i razvoj – DG-AGRI, (12-16. maj 2025.)

- **Ksenija Barjaktarović**, Glavni revizor, u svom izlaganju predstavila je zakonodavni okvir po osnovu kojeg je uspostavljeno Revizorsko tijelo koje funkcioniše kao nezavisna institucija, kako funkcionalno, tako i organizaciono, odvojeno od tijela zaduženih za upravljanje i kontrolu EU fondova.

„U skladu sa Zakonom o reviziji, kao i sa Finansijskim okvirnim partnerskim sporazumom između Crne Gore i EU, tokom 2024. godine, Revizorsko tijelo je sprovodilo reviziju sistema. Ova revizija podrazumijeva provjeru da li je sistem kontrola uspostavljen u skladu sa zahtjevima EU regulativa, sa zahtjevima sporazuma između Crne Gore i EU, IPARD programom i slično. Takođe, u sklopu sistemske revizije sprovodili smo testove usklađenosti, kojim provjeravamo da li se kontrole sprovode, da li postoji segregacija dužnosti, itd.

Tokom 2024. godine, osim testiranja usklađenosti na projektima koji su isplaćeni tokom godine, sproveli smo i reviziju ex post kontrola.

Pored sistemske revizije, sprovodimo i revizije operacija, putem kojih procjenjujemo zakonitost i pravilnost izvršenih plaćanja. Prema smjernicama EU, radimo na osnovu uzorka (za 2024. godinu 20% izvršenih plaćanja u toku godine). Tako smo za 2024. godine uzorkovali 70 korisnika koji su bili predmet i administrativne i terenske provjere. Pored ovih revizija, sprovodili smo i reviziju računa, koja obuhvata provjeru godišnjih izvještaja, avansa, dugovanja, deklaracije Nacionalnog službenika za ovjeravanje, kao i dodatne aktivnosti vezane za zatvaranje IPARD II programa.

Takođe, RT sprovodi praćenje nalaza izdatih kako od strane EK tako i od strane revizora RT. Na osnovu obavljenih revizija pripremljeni su godišnji izvještaji o revizorskim aktivnostima za 2024. godinu i dostavljeni EK, 15. marta 2025. godine i to za IPARD II i IPARD III program. Za IPARD II program izdato je „finalno nekvalifikovano mišljenje“ (pozitivno mišljenje), a za IPARD III program izdato je uzdržano mišljenje, s obzirom na status programa u tom momentu, plaćanja korisnicima nijesu počela, i akreditacija pojedinih mjera nije u potpunosti završena.

Tokom vršenja revizija za IPARD II program, za sve ove godine, Revizorsko tijelo je izdalo 122 preporuke od kojih je 10 ostalo neimplementirano i koje će biti praćene tokom sprovođenja IPARD III programa. Pored njih, izdali smo još 19 preporuka za IPARD III program u sklopu sistemske revizije za 2024. godinu.

Generalni direktorat za poljoprivredu i ruralni razvoj (DG AGRI) sproveo je reviziju u skladu sa članom 50(1)(c) Finansijskog okvirnog partnerskog sporazuma (FFPA) u Crnoj Gori. Revizija je obavljena u dvije faze: „remote“ revizija od 15. do 16. aprila 2025. godine, koja se fokusirala na Revizorsko tijelo (AA), i terenska misija u Crnoj Gori od 12. do 16. maja 2025. godine, koja je obuhvatila Revizorsko tijelo, IPARD Agenciju, IPARD Upravljačko tijelo, Nacionalnog službenika za ovjeravanje (NAO) i Tijelo za

računovodstvo. Ciljevi revizije su bili provjera procedura rada Revizorskog tijela i sticanje razumnog uvjerenja u vezi sa funkcionisanjem Internog kontrolnog okvira (ICF) u IPARD institucijama u Crnoj Gori. Predstavnici Revizorskog tijela su bili prisutni tokom cijele misije i aktivno učestvovali u postizanju njenih ciljeva i zadataka.“

U skladu sa tačkom 9 Agende: Prezentovanje Godišnjeg izvještaja o implementaciji za 2024. godinu i Završnog izvještaja o implementaciji IPARD II program

- **Enis Gjokaj, samostalni savjetnik za monitoring i evaluaciju IPARD programa** Direktorata za ruralni razvoj (IPARD Upravljačko tijelo), tokom prezentacije Godišnjeg i Finalnog izvještaja o implementaciji IPARD II programa, prezentovao je rezultate realizacije IPARD II programa. Možemo sa zadovoljstvom konstatovati da je cilj IPARD II programa ispunjen u velikoj mjeri jer je iskorišćenost raspoloživih sredstava EU oko 90%, a tome je doprinijelo i dobijanje mogućnosti korišćenja EU sredstava i tokom 2024. godine. Dakle zahtjev crnogorskih institucija za produženje roka za korišćenje sredstava podrške do kraja 2024. godine je bio potpuno opravdan. Ukupno je za podršku iz IPARD II programa apliciralo 1.495 aplikanta, 1.187 aplikacija kroz Mjeru 1, 206 kroz Mjeru 3 i 102 aplikacije kroz Mjeru 7. Od ukupnog broja aplikacija ugovoreno je 929 projekata, 777 kroz Mjeru 1, 118 kroz Mjeru 3 i 25 projekata kroz Mjeru 7. Investicije realizovane kroz IPARD II program iznose 77.685.961,23 EUR, od kojeg iznosa kroz Mjeru 1 je realizovano 39.368.761,63 EUR, kroz Mjeru 3 je realizovano 36.417.719,86 EUR i kroz Mjeru 7 iznos od 1.899.479,75 EUR. Ukupno je kroz IPARD II program isplaćeno javne podrške u iznosu od 46.411.811,12 EUR, od čega EU sredstava u iznosu od 34.808.855,86 EUR i nacionalne podrške u iznosu od 11.602.955,34 EUR, za 748 projekata. Kroz avansno i fazno plaćanje je ukupno isplaćen iznos od 9.831.250,83 EUR ili 21,18% od ukupne javne podrške. Najviše je projekata podržano u sjevernom regionu, njih 429 sa ukupnom javnom podrškom u iznosu od 16.100.423,30 EUR ili 34,69% ali je veća javna podrška u iznosu od 28.892.507,95 EUR ili 62,26% isplaćena korisnicima u središnjem regionu, dok je preostali dio isplaćene javne podrške išao korisnicima u primorskom regionu u iznosu od 1.418.880,38 EUR ili 3,05% od ukupne javne podrške kroz 24 korisnika. Od 748 korisnika IPARD II programa 126 su žene ili 16,84% od ukupnog broja isplaćenih projekata. Prosječna vrijednost prihvatljivih troškova projekta je oko 100.000,00 EUR, dok je prosječan iznos EU podrške po projektu oko 50.000,00 EUR. Takođe, podrška mladima je na zadovoljavajućem nivou. Najviše je korisnika bilo iz opštine Bijelo Polje, njih 149, ali po iznosu podrške na prvom mjestu je opština Nikšić. Što se tiče sektora, najviše je bilo korisnika iz sektora mlijeka, njih 376, ali po iznosu podrške prednjači sektor voća i povrća (uključujući ratarstvo i aromatično bilje). Ukupan procenat javne podrške mladim korisnicima u odnosu na ukupno isplaćenu javnu podršku je 24,36%. Što se tiče finansijskih sredstava korisnika, a sudeći po podacima IPARD Agencije 32,21% korisnika je koristilo mogućnost kreditiranja za realizaciju planirane investicije, njih 12,43% je koristilo djelimično kredit i sopstvena sredstva, dok je 55,34% korisnika investiciju realizovalo sopstvenim sredstvima.

Glavni napredak u korišćenju sredstava podrške, ogleda se u doprinosu usklađivanju sa pravilima i standardima EU u vezi sa zaštitom životne sredine i/ili dobrobiti životinja. Podrška je bila povezana sa ekonomskim, socijalnim i teritorijalnim razvojem u smislu pametnog, održivog i inkluzivnog rasta kroz razvoj fizičkog kapitala. Crna Gora je koristeći IPARD sredstva postigla i značajan napredak u jačanju institucija te poboljšala i učvrstila konkurentnost domaće poljoprivredne proizvodnje. U globalu, IPARD II program je povećao nivo konkurentnosti u poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori, čime su postignuti ciljevi vezani za pripremu crnogorske poljoprivrede za pristupanje EU, poboljšanje kvaliteta proizvoda, povećanje proizvodnih količina, kao i postizanje evropskih standarda bezbjednosti hrane u primarnom i prerađivačkom sektoru, kao i jačanje kapaciteta u razvoju ruralnog turizma, istakao je Gjokaj.

računovodstvo. Ciljevi revizije su bili provjera procedura rada Revizorskog tijela i sticanje razumnog uvjerenja u vezi sa funkcionisanjem Internog kontrolnog okvira (ICF) u IPARD institucijama u Crnoj Gori. Predstavnici Revizorskog tijela su bili prisutni tokom cijele misije i aktivno učestvovali u postizanju njenih ciljeva i zadataka.“

U skladu sa tačkom 9 Agende: Prezentovanje Godišnjeg izvještaja o implementaciji za 2024. godinu i Završnog izvještaja o implementaciji IPARD II program

- **Enis Gjokaj, samostalni savjetnik za monitoring i evaluaciju IPARD programa** Direktorata za ruralni razvoj (IPARD Upravljačko tijelo), tokom prezentacije Godišnjeg i Finalnog izvještaja o implementaciji IPARD II programa, prezentovao je rezultate realizacije IPARD II programa. Možemo sa zadovoljstvom konstatovati da je cilj IPARD II programa ispunjen u velikoj mjeri jer je iskorišćenost raspoloživih sredstava EU oko 90%, a tome je doprinijelo i dobijanje mogućnosti korišćenja EU sredstava i tokom 2024. godine. Dakle zahtjev crnogorskih institucija za produženje roka za korišćenje sredstava podrške do kraja 2024. godine je bio potpuno opravdan. Ukupno je za podršku iz IPARD II programa apliciralo 1.495 aplikanta, 1.187 aplikacija kroz Mjeru 1, 206 kroz Mjeru 3 i 102 aplikacije kroz Mjeru 7. Od ukupnog broja aplikacija ugovoreno je 929 projekata, 777 kroz Mjeru 1, 118 kroz Mjeru 3 i 25 projekata kroz Mjeru 7. Investicije realizovane kroz IPARD II program iznose 77.685.961,23 EUR, od kojeg iznosa kroz Mjeru 1 je realizovano 39.368.761,63 EUR, kroz Mjeru 3 je realizovano 36.417.719,86 EUR i kroz Mjeru 7 iznos od 1.899.479,75 EUR. Ukupno je kroz IPARD II program isplaćeno javne podrške u iznosu od 46.411.811,12 EUR, od čega EU sredstava u iznosu od 34.808.855,86 EUR i nacionalne podrške u iznosu od 11.602.955,34 EUR, za 748 projekata. Kroz avansno i fazno plaćanje je ukupno isplaćen iznos od 9.831.250,83 EUR ili 21,18% od ukupne javne podrške. Najviše je projekata podržano u sjevernom regionu, njih 429 sa ukupnom javnom podrškom u iznosu od 16.100.423,30 EUR ili 34,69% ali je veća javna podrška u iznosu od 28.892.507,95 EUR ili 62,26% isplaćena korisnicima u središnjem regionu, dok je preostali dio isplaćene javne podrške išao korisnicima u primorskom regionu u iznosu od 1.418.880,38 EUR ili 3,05% od ukupne javne podrške kroz 24 korisnika. Od 748 korisnika IPARD II programa 126 su žene ili 16,84% od ukupnog broja isplaćenih projekata. Prosječna vrijednost prihvatljivih troškova projekta je oko 100.000,00 EUR , dok je prosječan iznos EU podrške po projektu oko 50.000,00 EUR . Takođe, podrška mladima je na zadovoljavajućem nivou. Najviše je korisnika bilo iz opštine Bijelo Polje, njih 149, ali po iznosu podrške na prvom mjestu je opština Nikšić. Što se tiče sektora, najviše je bilo korisnika iz sektora mlijeka, njih 376, ali po iznosu podrške prednjači sektor voća i povrća (uključujući ratarstvo i aromatično bilje). Ukupan procenat javne podrške mladim korisnicima u odnosu na ukupno isplaćenu javnu podršku je 24,36%. Što se tiče finansijskih sredstava korisnika, a sudeći po podacima IPARD Agencije 32,21% korisnika je koristilo mogućnost kreditiranja za realizaciju planirane investicije, njih 12,43% je koristilo djelimično kredit i sopstvena sredstva, dok je 55,34% korisnika investiciju realizovalo sopstvenim sredstvima.

Glavni napredak u korišćenju sredstava podrške, ogleda se u doprinosu usklađivanju sa pravilima i standardima EU u vezi sa zaštitom životne sredine i/ili dobrobiti životinja. Podrška je bila povezana sa ekonomskim, socijalnim i teritorijalnim razvojem u smislu pametnog, održivog i inkluzivnog rasta kroz razvoj fizičkog kapitala. Crna Gora je koristeći IPARD sredstva postigla i značajan napredak u jačanju institucija te poboljšala i učvrstila konkurentnost domaće poljoprivredne proizvodnje. U globalu, IPARD II program je povećao nivo konkurentnosti u poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori, čime su postignuti ciljevi vezani za pripremu crnogorske poljoprivrede za pristupanje EU, poboljšanje kvaliteta proizvoda, povećanje proizvodnih količina, kao i postizanje evropskih standarda bezbjednosti hrane u primarnom i prerađivačkom sektoru, kao i jačanje kapaciteta u razvoju ruralnog turizma, istakao je Gjokaj.

U skladu sa tačkom 10 Agende: Realizacija Godišnjeg plana vidljivosti i komunikacionih aktivnosti — 2025 godine.

- **Nina Jakić, načelnica Direkcije za tehničku pomoć i odnose sa javnošću (PR) ruralnog razvoja** Na samom početku, s obzirom da je ova godina u znaku sumiranja rezultata iz prethodnog programskog perioda odnosno IPARD II programa, kratko se osvrnula na ključne komunikacione aktivnosti koje su sprovedene u cilju vidljivosti i komunikacija IPARD II programa;
Upoznala je prisutne da je u prethodnom programskom razdoblju objavljeno je 11 javnih poziva, a za svaki od ovih poziva sprovedena je promotivna kampanja. U daljem izlaganju podsjetila je da su Konferencije za štampu i medije organizovane povodom objavljivanja svih 11 javnih poziva; U 2018. godini, kada je počela implementacija IPARD programa, uspostavljena je posebna veb stranica za IPARD II program www.ipard.gov.me, na kojoj se nalaze i uspješne priče IPARD korisnika; Dani otvorenih vrata IPARD-a; Kreirano je 5.000 letaka, vodiča, brošura i 9 rolni u cilju promocije javnih poziva; Organizovano je oko 150 radionica kojima je prisustvovalo 4.000 zainteresovanih učesnika; E-adresa za sva pitanja zainteresovanih strana; „IPARD ZA TEBE“, prvi bilten; Anketa o vidljivosti i komunikaciji IPARD programa ; PRES KLIPING; 425 TV emisija; 632 novinska članka; 2.384 portala.
„Naime, 2025. godina je počela Konferencijom za medije koja je bila organizovana u saradnji sa Delegacijom EU pred održavanje prošlog sastanka IPARD monitoring komiteta tokom koje su predstavljeni preliminarne rezultati implementacije IPARD II programa. Takođe, u saradnji sa Delegacijom EU 10. marta 2025. godine organizovano je i svečano potpisivanje IPARD ugovora sa crnogorskim poljoprivrednim proizvođačima za investicije u ruralni turizam odnosno za podmjernu 7.1. U saradnji sa nosiocima projekta EU4ME u okviru kojeg je predviđeno otvaranja EU kutka u kojem će se građani moći informisati o Evropskoj uniji brošure o IPARD III programu su distribuirane, koji su do sada uspostavljeni u 20 opština. Takođe, u saradnji sa Evropskom kućom i DEU tokom obilježavanja dana Evrope IPARD korisnici su izlagali svoje proizvode. Sve ove aktivnosti su predstavljene u redovnom broju DEVETOG izdanja biltena „IPARD ZA TEBE“, navela je Jakić.

U skladu sa tačkom 11 Agende: Diskusija - Pregled glavnih zaključaka diskusije:

- **Milko Živković, predsjednik Unije stočara sjevera Crne Gore**, u svom izlaganju posebno se osvrnuo na probleme i izazove u stočarskom sektoru. Naglasio je sve veći odliv mladih i napuštanje crnogorskih sela i apelovao na dodatne napore za zadržavanje i povratak mladih na selo. Takođe, kritički se osvrnuo na IPARD III program jer smatra da su opredijeljena sredstva nedovoljna, čemu u prilog govori i činjenica o velikom broju prostiglih zahtjeva kroz poslednje javne pozive. Pozdravio je napore na jačanju kapaciteta IPARD agencije i izrazio očekivanje uspješnog rangiranja za Mjeru 1 i objasnio poteškoće pri nabavci odnosno kupovini traktora.
- **Ivica Bokovac, predstavnik Poljoprivrednog klastera Crne Gore**, osvrnuo se na implementaciju podmjere 7.1. i ukazao na problem razvoja ruralnih područja u južnim, odnosno primorskim opštinama Crne Gore, smatrajući da treba ova sredstva učiniti dostupnijim i za primorske opštine. Takođe, imao je sugestiju da prilikom rangiranja traktora za Mjeru 1 treba uvesti kriterijum da se isti dodjeljuju za korisnike koji ih prvi put nabavljaju, odnosno ljudima koji hoće da rade.
- **Željko Macanović predsjednik Udruženja „Zdravo zrno“**, u svom izlaganju dao je osvrt na način realizacije investicije kroz IPARD program, koje su se najčešće realizovale zahvaljujući IRF, a sada Razvojnoj banci, nadajući se da će ova sredstva sa novim statusom ovog Fonda sada biti dostupnija poljoprivrednim proizvođačima.

U skladu sa tačkom 12 Agende: Prijedlozi za datum i Agendu za naredni sastanak

- **Andrija Delić, državni sekretar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjedavajući**, predložio je da termin za sledeći sastanak bude dogovoren u internoj komunikaciji sa predstavnicima EU komisije, o čemu će članovi IPARD III odbora za nadgledanje blagovremeno i biti obaviješteni.

Potpisi:

PREDSJEDAVAJUĆI IPARD III odborom za nadgledanje:	ZA SEKRETARIJAT:
<i>G-din Andrija Delić, Predsjedavajući</i>	 <i>G-đa Andrijana Rakočević</i>
<i>Zvanje: Državni sekretar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjednik</i>	<i>Zvanje: Generalna direktorica Direktorata za ruralni razvoj, šefica Upravljačkog tijela</i>
Potpis: 	Potpis:
Datum: 01.08.2025. godine	Datum: 01.08.2025. godine

PRILOG: Lista učesnika